

JELENTÉSEK

1.

No. 11 A-B⁴⁶

Madrid, 1913. március 1.

Berchtold grófnak, a cs. és kir. ház minisztere és külügyminiszter Excellenciájának⁴⁷

A tegnapi, a diplomáciai testületek tagjai részére rendezett fogadáson alkalmam nyílt az államminiszter úrral találkozni, melynek során beszélgetésünket a spanyol külpolitika esetleges új orientáltságára irányíthattam. Az utóbbi időben keringő hírek szerint ugyanis várható, hogy Spanyolország szorosabbra fűzi kapcsolatait Franciaországgal és Angliával, valamint közeledni próbál Itália felé is. Navarro Reverter úr állítása szerint mindez csak tréfa, majd hosszasan kifejtette, hogy Spanyolország részéről szóba sem került akár a hármasság felé való nyitás, akár a Központi Hatalmakkal való szövetség.

Másfelől eddig itt nem is találtak okot arra, hogy bármelyik hatalmi tömbhöz csatlakozzanak. Spanyolország csekély katonai ereje és főleg az Amerika elleni háború során elszenvedett flotta vesztesége miatt nincs is abban a helyzetben, hogy bármely államnak vagy államcsoportnak felajánlja szövetségét. Amennyiben azonban a német-angol vagy a német-francia ellentét háborúhoz vezetne – amit ő nem gondol – , akkor ez esetben az ország geográfiai helyzete miatt is arra is kényszerülne, hogy állást foglaljon, és nem is titkolja, hogy ezáltal nagyon nehéz helyzetbe kerülne; jelen pillanatban ugyanis csak azt konstatálhatja, hogy kapcsolata Angliával nagyon jó, hasonlóan mint a k. u. k. Monarchiával; jelenleg Franciaországgal is baráti a viszonya, habár Marokkó ebből a szempontból „lidércnyomás” a két ország között.

Itáliával előbb vagy utóbb szorosabb kapcsolat jöhet létre, mégpedig kereskedelmi szintű, de eddig még ez ügyben nem történt konkrét lépés. Ami a Németországgal való kapcsolatot illeti, az nagyon szívélyesnek, sőt még többnek is nevezhető.

---

⁴⁶ HHStA P. A. XX 66. Berichte Spanien 1913.

⁴⁷ Leopold Graf Berchtold von und zu Ungarschitz 1912. február 17. és 1915. január 13. között volt a k. u. k. monarchia külügyminisztere. A továbbiakban rövidítve, a „Berchtold grófnak” formát használjuk.

Az elmondottak alapján az államminiszter úr úgy vélte, teljesen világos, hogy Spanyolország a közeljövőben arra törekszik, hogy megőrizze teljes cselekvési és mozgásszabadságát.

Ugyanakkor mégis megjegyezném, hogy a szövetség kérdéséről szóló vita a sajtóban folytatódik, és az itteni egyik legbefolyásosabb és legelismertebb újság, a liberális „Imparcial” ma ismét az egyik vagy másik hatalmi csoport melletti szövetség érdekében szólt, anélkül azonban, hogy bármelyiket előnyben részesítette volna.

A monarchia nagykövete: Wydenbruck⁴⁸

2.

No. 12.⁴⁹

Madrid, 1913. március 10.
Berchtold grófnak

Amint látom, Spanyolország Angliához, illetve Franciaországhoz történő szorosabb csatlakozásának lehetőségéről szóló hírekkel az utóbbi időben az európai sajtó egy része is foglalkozik, ami arra vezethető vissza, hogy az itteni legjelentősebb lapok egyike-másika szinte naponta megjelentet egy cikket, amelyben erről a kérdésről írnak. Nevezetesen a félhivatalos „Diario Universal” foglalkozott vezércikkeiben már többször is a probléma megvitatásával.

Ezzel szemben csak ismételni tudom, hogy az államminiszter úr legutóbbi találkozásunk alkalmával is – e hét 7-én – a legegységelműbben hangsúlyozta, hogy semmiféle politikai megállapodás nem jött létre Itáliával, és nem is tervezik ezt. Csupán bizonyos adminisztratív-kereskedelmi kérdések szabályozásáról folynak tárgyalások, elsősorban az afrikai kikötőkre vonatkozóan. ... Hogy a gyakori, többé vagy kevésbé inspirált sajtóhíreknek az-e a célja, hogy a közvéleményt felkészítsék, „kipuhatolják”, vagy ellenállását provokálják ... még ezután fog kiderülni.

A monarchia nagykövete: Wydenbruck

---

⁴⁸ Christoph Graf von Wydenbruck 1911. január 23-tól 1913. június 18-ig volt az OMM madridi nagykövete.

⁴⁹ HHStA P. A. XX 66. Berichte Spanien 1913.

No. 17.⁵⁰

Madrid, 1913. május 6.
Berchtold grófnak

A király ma korán reggel elindult Párizsba, hogy találkozzon a köztársasági elnökkel. Az út fontosságát bizonyítja, hogy az itteni sajtót is élénken foglalkoztatja a látogatás oka. ...

Hogy ennek a lovagias gesztusnak, amelyet Alfonz az újonnan megválasztott elnökkel szemben tanúsít, komoly politikai oka van, abban itt senki nem kételkedik. Hasonlóan világos az is, hogy ez az út – amit már a múlt nyár óta terveznek – direkt vagy indirekt módon szorosan összefügg Spanyolország-nak a hármas antanthoz való csatlakozásával.

A spanyol külpolitika esetleges új orientáltságának előnyét hangoztatja a sajtó is. Az embernek az az érzése, hogy az előbb említett politikai orientáltság ellenzői – és ilyen számos van, mindenekelőtt a konzervatívok – kénytelenek engedelmeskedni azon parancsnak, miszerint a sajtóban ne adjanak hangot ellenérzéseiknek. Ezzel ellentétben a kormányzati sajtó a lehető leggyorsabban regisztrál minden olyan megnyilvánulást, amely a kialakulóban lévő szövetséget támogatja, és ilyen nyilatkozat szinte minden táborból elhangzik. A liberálisok mellett a republikánusok, a regionalisták, sőt még egy szocialista pártvezér is a nyugati hatalmakkal való szorosabb szövetség mellett tett voksot. Nézeteltérések csupán a közeledés jellegére vonatkozóan alakultak ki, hogy ti. a létrejövő szövetség védelmi szövetség lesz-e vagy egyszerű antant.

Egy republikánus lap ugyanis már múlt ősszel azt írta, hogy előfordulhat, hogy „egy este spanyolokként térünk nyugovóra, de reggel már, mint Anglia kegyeltjei ébredünk, és ki tudja, hogy ez a reggel nem köszöntött-e máris ránk!”.

Amennyiben Spanyolország kilép eddigi elszigeteltségéből, számos területen tudja segíteni a szövetségeseit. Ezek közül az egyik legfontosabb, hogy geográfiai helyzetéből adódóan felajánlhatja kikötőit, védelmi állásait a szövetséges flottának, ugyanakkor arra vonatkozóan nem tudnak meggyőző érveléssel szolgálni, hogy milyen előnyt jelentene *Spanyolország számára* a szövetséghez való csatlakozás. Csak hébe-hóba lehet hallani területei védelméről, illetve esetleges gazdasági előnyökről. Az előbbit azonban az 1907-es Földközi-tengeri szerződés lényegében már amúgy is garantálja, ami pedig a gaz-

---

⁵⁰ Uo.

dasági kérdéseket illeti, nem szabad szem elől téveszteni, hogy a szövetség mindenekelőtt iszonyú terheket róna a hadsereg és a flotta megerősítésére, és tk. feltétel nélküli elkötelezettséget is jelentene. Az ún. második Eskader (hadihajó) építését már most eldöntött ténynek tekinthetjük. Ezenkívül a hadügy-miniszter éppen a napokban jelentette be a következő „befektetések” szükségességét: 107 millió kaszárnyák kialakítására, 200 millió a partvidék megerősítésére, illetve a parti tüzérség számára. De egyébként is mostanában a hasonló kérdések állandóan napirenden vannak, különösen a Kanári-szigetek és a Baleárok megerősítésének szükségessége. A Baleárokon fekvő hadi kikötő, Mahón fontossága pedig egyik fő érve a spanyol szövetséget leginkább forszírozó köröknek, mivel vészhelyzetben ennek kulcsszerep jutna a francia csapatok Algírból történő hazaszállításánál...

A monarchia nagykövete: Wydenbruck

4.

No. 19.⁵¹

Madrid, 1913. május 14.
Berchtold grófnak

A király eredményes párizsi látogatásának híret itt mindenki nagy meglepettséggel fogadta, amiről a lapok többsége is – természetesen elsősorban a liberális párt által támogatottak – beszámolt. Az út elsődleges sikerét abban látják, hogy végre megszűnni látszik az az előítélet, ami az utóbbi években kialakult Franciaországban Spanyolországról és a királyról; valamint, hogy Spanyolország kilépett elszigeteltségéből, és visszatér az európai politika körforgásába, ismét olyan hatalommá válva ezáltal, amellyel számolni kell.

A szövetség kérdését a sajtóban általában tartózkodóan kezelik. Felvetődik többek között annak követelése, hogy a politikai-katonai szerződés megkötése előtt kerüljön sor gazdasági, mindenekelőtt egy vámpolitikai megegyezés létrejöttére a két ország között.

Romanones gróf meglehetősen óvatosan nyilatkozott egy Franciaországgal kötendő szorosabb szövetségről, ennek ellenére már most is az *antant* kifejezést használta.

Amennyiben elmondhatom személyes benyomásaimat, úgy meg kell jegyezmem, hogy érzéseim szerint nem is arról van igazán szó, hogy a közeljövőben Spanyolország Franciaországgal hivatalosan is szövetségre lép-e –

---

⁵¹ HHStA P. A. XX 66. Berichte Spanien 1913.

amit bizonyára titokban fognak tartani –, sokkal inkább úgy tűnik, hogy a spanyol kormány eltökélt szándéka – szerződéssel vagy anélkül –, hogy a két nyugati hatalom mellett kötelezze el magát. Mind geográfiai helyzete, mind a nagy volumenű flottaépítési terveihez szükséges pénzügyi és technikai igényei erre kényszerítik. Az is megfontolandó persze, hogy milyen konzekvenciákat von maga után ez a szövetség egy jövőbeni német-francia összeütközés esetén.

... Véleményem szerint Spanyolország ebben az esetben is rákényszerülne a nyugati hatalmakkal való együttműködésre, többek között azért is, mivel a flottaépítési program megvalósításához nem nélkülözheti Anglia támogatását sem.

A monarchia nagykövete: Wydenbruck

5.

No. 28.⁵²

Bizalmas

San Sebastian, 1913. augusztus 12.

Berchtold grófnak

A spanyol uralkodó pár mint minden évben, így idén is a múlt hónap végén rövid látogatásra Angliába utazott. Ami azonban lényeges különbség a korábbi évekhez képest, hogy ezúttal mind oda, mind visszafelé megszakították útjukat Párizsban, hogy az ottani vezetőknél udvariassági látogatást tegyenek, mely az itteni sajtó értesülései szerint meglehetősen kellemes légkörben zajlott.

Az azonban nem ismeretes, hogy a spanyol politika új irányultsága konkrét megállapodásokat is eredményezett-e; feltételezhetően nem – különben ugyanis erről itt már mindenki tudna. ... Helyesebb lenne egy „ésszerű házasságról” beszélni, ami mellett itt az ország financiaális függőségnek felismerése miatt döntöttek. Azt ugyanis egyáltalán nem lehetne állítani, hogy ez az új „szerelem” megfelelné a spanyol nép akaratának. E téren ugyanis a spanyolok már túl sok rossz tapasztalattal rendelkeznek. Különösen most, amikor Poincaré látogatása közeleg, és Spanyolország minden erejével a jó kapcsolat fenntartására törekszik...

Sokkal népszerűbb és nevezetesen a konzervatív felső körök számára kívánatosabb lenne ugyanis a Németországhoz való csatlakozás. De a németek

---

⁵² HHStA P. A. XX 66. Berichte Spanien 1913.

részéről éppen mostanában történt egy és más, ami féltő, hogy a két ország közötti kapcsolatokat elmérgesíti. Ezek közé sorolható az agadiri válság, illetve – és ez nehezen érthető – néhány gazdasági kérdésben igen durva hangot ütöttek meg...

Az elmondottakat megerősítette az itteni olasz nagykövet, Bonin gróf is, aki józan ítélőképességével és világos gondolkodásával kitűnik kollégái közül. Véleménye szerint habár Spanyolország a hatalmi tömbök formálódásánál bizonyára nem döntő súllyal esik latba, ugyanakkor geostratégiai helyzetéből adódóan barátsága igen értékesnek bizonyulhat.

Franciaországgal mindenképpen jó kapcsolatra kell törekednie, már csak gazdasági megfontolásokból is, és ezt mérlegelve, különösen sajnálatosnak tartom azt a módot, ahogyan Németország az utóbbi időben kezeli Spanyolországot. Aki ugyanis a spanyolokat ismeri, annak tudnia kellene, milyen könnyen sérül nemzeti büszkeségük, s ha ez megtörtént, milyen nehéz ismét elnyerni bizalmukat. ...

A monarchia követe: Wagner⁵³

6.

No. 39 A-C.⁵⁴

San Sebastian, 1913. október 3.
Berchtold grófnak

Múlt vasárnap, szeptember 28-án a francia miniszterelnök nagy meglepetést okozott itteni váratlan látogatásával a fürdőváros politika iránt kevésbé fogékony lakossága körében.

Egy helyi francia iskola átadása, illetve egy „Avenida de Francia” névre keresztelt új utca felavatása szolgáltattak ürügyet Barthou látogatására. ...

A hivatalos Spanyolország, beleértve a királyt is, természetesen nem szalasztotta el a kínálkozó alkalmat, hogy a szomszédos nagyhatalom kormányfőjét elárassza a tiszteletadás és figyelmesség minden elképzelhető formájával. ... San Sebastian pályaudvarán népes fogadóbizottság üdvözölte a miniszterelnököt, így a király egy adjutánsa, aki tolmácsolta az uralkodó üdvözlését és jókívánságait, a külügyminiszter, López Munoz, a helyi kormányzó, valamint a város vezetése, élükön a polgármesterrel. A francia miniszterelnököt elki-sérte az itteni francia nagykövet, Geoffray úr, valamint a kabinetfőnök, Lad-

---

⁵³ Hans von Wagner: 1913 júniusa és októbere között az OMM madridi követe.

⁵⁴ HHStA P. A. XX 66. Berichte Spanien 1913.

mirault úr; ezen kívül a helyettes államtitkár, Léon Bérard, két francia szenátor, két képviselő ...

A látogatás zárásaként a király fogadta a vendégeket, ami szokatlanul sokáig, egy és egynegyed óráig tartott. Hazatérte után Barthou hosszasan méltatta a spanyol király intelligenciáját, uralkodói erényeit, amin persze nem kell csodálkozni, hiszen a republikánus rend hűséges francia védelmezői minden alkalommal így reagálnak egy külföldi uralkodónál tett látogatás után. ... A találkozó politikai jelentőségéről, illetve a jövőre vonatkozó lehetséges tervekről – elsősorban egy antantszerződés lehetőségéről a két nyugati állam között – következő jelentésemben számolok be.

Gagern⁵⁵

7.

No. 39. B.⁵⁶

San Sebastian, 1913. okt. 3.
Berchtold grófnak

Franciaország nagy intenzitással folytatja fáradozásait annak érdekében, hogy megnyerje déli „testvére” jóindulatát, mely törekvése eddig – eltekintve a hivatalos körök részrehajlásától – nem sok sikerrel járt. A spanyolok nagy része ugyanis meglehetősen bizalmatlansággal figyeli Franciaország ilyen irányú lépéseit. A francia köztársaság azon kísérlete is kudarcot vallott – elsősorban a katalán ipari körök ellenállása miatt –, melyben egy kereskedelmi szerződés megkötésére tettek javaslatot. A katalánok ugyanis attól tartanak – és nem alaptalanul –, hogy a jelenleg uralmon lévő spanyol kormány egy ilyen megállapodásnál az ország gazdasági érdekeit alárendelné a politikai érdekeknek, és ezáltal a spanyol exportőröket kiszolgáltatná a franciáknak. Ezért a franciák jelenleg más eszközöket keresnek annak érdekében, hogy pireneusi szomszédjukkal politikai-baráti megállapodás jöhhessen létre.

Ebből a nézőpontból kell megítélni a francia kabinetfőnök múlt vasárnapi, igen feltűnő, szinte meteorit gyorsaságú látogatását... Barthou néhány napos itt tartózkodása során jó néhány beszédet tartott, melyek mindegyike tulajdonképpen ugyanazt a célt szolgálta: Spanyolország csatlakozzon Franciaországhoz olyan szorosan, amennyire csak lehet. Barthou szerint a két ország között

---

⁵⁵ Hans von Gagern: az OMM madridi követségének titkára. Vö: *Jahrbuch des k. u. k. Auswärtigen Dienstes*, Wien, 1913.

⁵⁶ HHStA P. A. XX 66. Berichte Spanien 1913.

egyáltalán nem léteznek nézeteltérések, ezért az lenne a legmegfelelőbb, ha Franciaország és Spanyolország konkrét szerződéssel koronázná meg szoros összetartozását. Barthou úr ezen evangélium érdekében egyetlen reális okot sem nevezett meg – ami persze meglehetősen nehéz is lett volna. Egy antant megállapodás létrejötte Franciaországgal, illetve a nyugati hatalmakkal Spanyolország számára olyan helyzetet teremtené, melyben abszolút alárendelt szerepet játszana partnereivel szemben, és a közeljövőben esélye sem lenne arra, hogy a világpolitikának meghatározó tényezője legyen. Franciaországot – mint ahogyan ez ismeretes – elsősorban az motiválja a spanyolokkal történő együttműködésre való törekvéseiben, hogy csapatai számára átvonulási útvonalat biztosítson Afrika felé... Miután minden jel arra mutat, hogy a spanyol flotta a közeljövőben nem lebecsülendő mértékben megerősödhet, így mind Franciaországnak – mely Földközi-tengeri pozícióit félti – mind Angliának – mely igen idegesen reagál, ha Gibraltár közelében egy új hatalmi tényező feltűnik – az a legfőbb érdeke, hogy Spanyolországot ne hagyja izoláltságában gyarapodni, hanem minél intenzívebben vonja be a nyugati-antant vonzáskörébe. Spanyolorzágnak egy ilyen kötelék létrejötte esetén leginkább attól kell tartania, hogy független, az ország érdekeit szem előtt tartó Marokkó-politikája végképp ellehetetlenül.

Spanyolország belátó politikusai, akik azonban jelenleg nincsenek kormányon, egy Franciaországgal való szoros együttműködést kevésbé tartanak kecsesgetőnek. Ehhez a csoporthoz tartoznak a konzervatívok többségén felül a karlista párt vezetői, akiknek az a véleménye, hogy Spanyolorzágnak Franciaországgal nincsenek közös érdekei, éppen ellenkezőleg, az ország számára a Németországgal való szövetség sokkal előnyösebb lenne.

Ugyanakkor a társadalom egyéb rétegei nem felejtik el, és nem bocsátják meg, hogy az elmúlt évszázadokban hazájuknak Franciaország mennyi szenvedést okozott. A büszke nép ma is tudatában van annak, hogy Spanyolország európai hatalmi státuszát XIV. Lajosnak köszönhetően veszítette el, és mind gazdaságilag, mind politikailag – beleértve a legutóbb megkötött Marokkó-szerződést is – viszályok, elnyomás, károk sorát kellett elszenvednie.

Hogy Barthou úr számára a spanyolok – a francia szomszéd politikája miatt – lelkiállapota nem ismeretlen, azt bizonyítják beszédei is. Azonban, hogy Barthou úr – mondhatni igen naív – kifejezéseivel megtalálta-e azt a „varázsszert”, mellyel mérsékelni tudná a spanyol nép franciákkal szembeni mélyen gyökeredző ellenérzéseit, erősen kétséges...

Egy másik kérdés, hogy Barthou úr ezen látogatása, és még inkább a francia köztársasági elnök közelgő spanyol útja nem úgy értékelendő-e, mint a két ország között a közeljövőben létrejövő politikai antant-megállapodás. Hiszen a politikát Spanyolországban sem a nép, hanem a kormány alakítja, és Romanones gróf minden kétséget kizáróan minden eszközzel ezen cél eléréséért

küzd. A kulisszák mögé pillantva világossá válik, hogy Romanones gróf törekvésének legfőbb oka abban keresendő, hogy a liberális párt számára egy ilyen szerződés lehetővé tenné jelenleg meglehetősen ingatag hatalmának megerősítését. Romanones grófnak ugyanis hatalma meghosszabítása érdekében mindenképpen egy „látványos sikert” kell produkálni. Egy Franciaországgal megkötendő szerződés minden bizonnyal ilyen siker lehetne, annak ellenére is, hogy a spanyol nép jelentős hányada körében ez népszerűtlen lépés lenne; a kormányfő azonban mégis reméli, hogy idővel a jelenleg még elutasítást tanúsító köröket is meggyőzheti a két nyugati hatalommal, de mindenekelőtt Franciaországgal létrejött megállapodás előnye. A spanyolok büszkeségére apellálva – és ezzel csak ritkán lehet kudarcot vallani – a még ellenálló társadalmi csoportoknak leginkább azt kellene szuggerálni, hogy Spanyolország ezáltal ismét egyre nagyobb befolyásra tehetne szert az európai politika alakításában.

A jövő megmutatja, hogy a Franciaországgal létrejövő szerződés valóban beváltja-e a spanyolok hozzáfűzött reményeit, vagy épp ellenkezőleg, megsemmisüléshez vezet...

Spanyolországban azonban idővel be kell látni, hogy ... Bismarck azon jóváindulása, miszerint Európa republikanizálódása a román népektől fog elindulni, és nyugatról kelet felé haladva kiteljesedik, beteljesül.

Gagern

8.

Z. 20/P⁵⁷

San Sebastian, 1914. szeptember 3.
Berchtold grófnak

A spanyol semlegesség

..... Őfelsége a spanyol király kihallgatáson fogadott, ahol tudtomra adta, hogy Spanyolország semmilyen körülmények között sem adja fel semlegességét. Utolsó bécsi látogatása alkalmával Excellenciádat is biztosította arról, hogy kormánya semmi esetre sem hagyja megkötni kezét Anglia vagy Franciaország által, és a legcsekélyebb kötelezettséget sem vállalja egy konfliktusban való részvételle. A király ugyanakkor megbízott, hogy jelentsem Bécsnek, miszerint a továbbiakban is tartja magát fenti álláspontjához.

---

⁵⁷ HHStA P. A. I 895 Liasse Krieg 7a Spanien 1914.

Ugyanakkor az itteni sajtóból kiderül – és ezt megerősítik azok a beszélgetések is, melyeket az udvarhoz közeli magas rangú személyekkel folytathattam –, hogy a királynak nagyon nehéz tartani magát ehhez a szándékához, habár kormánya is teljességgel támogatja álláspontját, és minden alkalmat kihasznál, hogy ennek hangot is adjon.

Az ország néhány befolyásos politikusa – mint pl. Romanones gróf, a liberálisok vezetője, és Lerroux, a katalán radikálisok vezére⁵⁸ – azonban minden lehetőséget megragad annak érdekében, hogy hangsúlyozza, Spanyolország érdeke azt kívánja, hogy nyíltan kötelezze el magát Franciaország mellett. ...

Mivel a mai kormány a liberálisok támogatására szorul, ezért a párt vezetőjének ezen állásfoglalása nem lebecsülendő veszélyt jelent.

Ami a közvéleményt illeti, elmondható, hogy az általában nem helyesli a spanyol semlegesség feladását.

Annak ellenére, hogy az itteni sajtó jelentős része francia (anyagi) támogatást kap, és ezért kizárólag francia és angol forrásokra hagyatkozik – így természetesen ellenségeink minden sikerét eltűlozza, és valamennyi hírre lecsap, ami a Központi Hatalmak kudarcáról szól –, mégis rendkívüli elővigyázatosság jellemzi azokat a cikkeket, melyekben említésre kerül Spanyolország esetleges kilépése semlegességéből. Hasonlóan megállapítható, hogy a spanyol képviselők túlnyomó többsége is a semlegesség fenntartásának híve, és ezt itteni szokás szerint a sajtóban kifejezésre is juttatják.

Az egyik fő ok, amiért az itteni politikusok nagy része Spanyolország semlegessége mellett tesz voksot, abban az atavisztikus gyűlöletben keresendő, melyet a spanyol hadsereg szinte osztatlanul táplál a franciákkal szemben, és ebben a klérus és a spanyol nemzet széles tömegeinek támogatását is magáénak tudhatja. A németek katonai sikereinek köszönhetően a pireneusi szomszéddal szembeni félelem jelentősen mérséklődött, melynek logikus következménye a németekkel szembeni szimpátia kinyilvánítása.

Tovar gróf, Romanones gróf öccse német kollégám értésére adta, hogy amennyiben a spanyol kormány mégis kilépne semlegességéből, akkor számolni kellene egy esleges forradalom veszélyével, melynek során a franciák beavatkozása a spanyol hadseregben jelentős ellenállást eredményezne. A miniszterelnök (Dato)⁵⁹ is hasonlóan vélekedett, egy eddig még nem cáfolt interjúban arra utalt, hogy a konzervatívok, a jaimisták és a birodalom egyéb meghatározó tényezői is feltétlenül a semlegesség feladása ellen vannak, és

---

⁵⁸ Alejandro Lerroux: kormányfő 1933-ban kétszer és 1934-ben egyszer.

⁵⁹ Eduardo Dato: konzervatív politikus, kormányfő 1913–1915 között, 1917. júniustól novemberig, 1921-es újabb miniszterelnöksége alatt meggyilkolták.

amennyiben Spanyolország az antant oldalára állna, úgy Dato véleménye szerint is komoly lázadásokkal kellene az országnak szembenézni.

Az említett politikai okok mellett természetesen anyagi megfontolások is döntő szerepet játszanak Spanyolország semleges státuszának fenntartásakor. Ezért joggal bízhatunk abban, hogy a francia és angol törekvések ellenére, melyek arra irányulnak, hogy az országot kirángassák semlegességéből, nem okoznak változást Spanyolország eddigi magatartásában.

Érthető, hogy ugyanakkor a spanyol kormány egyéb francia kérésekkel szemben meglehetősen előzékenynek mutatkozik, mint pl. abban az esetben, amikor a marokkói hatóságok francia parancsra Németország és Ausztria-Magyarország követeit kiutasították Tangerből. A spanyol kormány hasonló jóindulatáról tesz tanúbizonyságot akkor is, amikor a Franciaország számára kedvező híreknek meglehetősen nagy publicitást biztosít, miközben Németországgal és velünk szemben ilyen esetekben szembetűnő tartózkodást tanúsít.

A monarchia nagykövete: Fürstenberg

9.

Melléklet a No. 20/P jelentéshez

Madrid, 1914. szeptember 3.

Berchtold grófnak

Semlegességünk – Romanones gróf cikke

Mellékelten küldöm Romanones gróf „Semlegesség, mely öl” című cikket, mely a nagy befolyással bíró napilapban, a „Diario Universal”-ban jelent meg.

„A semlegesség a szó irodalmi értelmében annyit jelent, hogy nem tartozunk egyik államhoz sem. Valóban igaz ez Spanyolországra? Tényleg megtehetjük, hogy egyik félhez sem tartozzunk? Spanyolország a valóságban egyetlen nemzettel sem kötött kompromisszumot sem defenzív sem offenzív megfontolásból. Az viszont vitathatatlan, hogy Spanyolország Földközi-tengeri tevékenységét először Angliával hangolta össze, majd ezután Franciaországgal, a cartagenai jegyzékváltással. Nem sokkal ezelőtt pedig aláírt egy újabb szerződést Franciaországgal, Marokkó ügyében, melynek értelmében közös akcióban vesznek részt. Spanyolországot természetes határ (a Pireneusok) választja el Franciaországtól, és mivel keleti szomszédja, Portugália Anglia protektorátusa alá tartozik, így az angol szellem befolyása itt is érezhető.

Spanyolország tehát, habár a „Gaceta” mást állít, geográfiai helyzetéből adódóan, illetve gazdasági szempontból is a Hármas-Antant vonzáskörébe tartozik.

Spanyolország azért sem lehet semleges, mert ha eljön a döntő pillanat, úgyszólván kényszerítik, hogy feladja semlegességét.

Egy olyan semleges ország, mely nem támaszkodhat csak önerejére, ki van téve annak a veszélynek, hogy áldozatul esik egy olyan hatalomnak, melynek érdeke ezen semlegesség feladása. Most arról nem szeretnék beszélni, hogy Spanyolország teljesen alkalmatlan önmaga megvédésére. Mi mindenről beszélhetnének a Kanári Szigetek, a Baleárok, ha megadtna nekik a lehetőség, hogy elmondhassák sérelmeiket? Milyen roppant szitkokat kellene hallanunk? A hadviselők valamelyike, kinek jól jönnének e szidalmak, bizonyára élne is az ebben rejlő lehetőséggel, és vajon ki tudná megakadályozni ebben. És ha ez bekövetkezne, akkor a gyenge semleges állam segélykiáltását és tiltakozását senki nem hallaná meg, és nekünk nem maradna más, mint betörödni, hogy senkihez nem fordulhatunk védelemért.

Amennyiben a német érdekek érvényesülnek, vajon Németország hálás lesz segítségünkért? Biztos, hogy nem. A hála szó értelmét veszíti, ha egy nemzet érdekeiről van szó. Egy győzedelmeskedő Németország a Földközi-tenger feletti uralomra tart majd igényt. ...

Elszáz-Lotharingia leckéje felejtethetlen. Ez esetben kompenzációként Németország a Tripolisztól Fernando Poo-ig terjedő területet kéri majd, és mi nemhogy elfeledhetjük Marokkói igényeinket, hanem eltékozoljuk önállóságunk bázisát is, melynek biztosítéka a Földközi-tenger semlegessége. Amennyiben ez megsérülne, hirtelen függő helyzetbe kerülnénk Németországtól. Ebben az esetben a Baleárok is elveszítenénk. Egy győzedelmeskedő Németország pénzügyi, illetve gazdasági téren nem tudna bennünket kárpótolni azokért a veszteségekért, melyeket más nemzetek veresége miatt elszenvednénk.

A másik alternatíva esetén, ha Németország alul maradna ebben a konfliktusban, bizonyos, hogy a győztesektől nem számíthatnánk semmilyen köszönetre. Mivel a döntő pillanatokban nem állunk mellettük, csak semlegességünk deklarálásával voltunk elfoglalva, így természetes, hogy ha Németország ellenségei győznek, Európa térképét saját érdekeik szerint alakítják.

Történelmi pillanat előtt állunk tehát..., vállalunk kell a felelősség terhét.

A semlegesség nem más, mint konvencionizmus, mely csak azokat tudja meggyőzni, akik beérik üres szavakkal...

Elengedhetetlenül fontos, hogy vegyük a bátorságot, és tudtára adjuk Angliának és Franciaországnak, hogy az ő oldalukon állunk, és hogy győzelmüket a mi győzelmünknek is tekintjük. Ha az események a Hármas-Antant

számára kedvezően alakulnak, akkor Spanyolország is megerősítheti helyzetét Európában...

A kocka fel van dobva, a mi dolgunk, hogy játszunk.

A semlegesség nem jelenthet kiutat számunkra, éppen ellenkezőleg, bizonyos esetekben a semlegesség öl.”

10.

No. 38/P⁶⁰

Madrid, 1914. november 18.

Berchtold grófnak

A karlista párt

Mióta a jelenleg Spanyolországban uralkodó dinasztia helyzete Őfelsége, az Anyakirálynő, Mária Krisztina okos politikájának köszönhetően megszilárdult – és ehhez hozzájárul az a népszerűség is, amit Alfonz király tudott elérni népénél – az úgynevezett karlista párt jelentősége a külvilág szemében rendkívüli mértékben csökkent, amihez nagymértékben hozzájárult az eddigi karlista pretendensek teljes jelentéktelensége.

Ha valóban megfelel a tényeknek, hogy a nevezett párt már nem rendelkezik korábbi hatalmi eszközeivel, akkor ebben az esetben még inkább jelentőséggel bír az a befolyása, mellyel Spanyolországban rendelkezik, és ennek okai a következőkben keresendők:

- a karlisták nemcsak hogy leállították antidinasztikus propagandájukat, hanem békés kapcsolatot alakítottak ki a Koronával, amihez hozzájárult az utóbbi időben a pretendens Don Jaime dubiózus, a párt politikai elveit szem elől tévesztő magatartása...,
- a karlisták szövetkeztek a konzervatívokkal, minek következtében a két párt közötti határvonalak szinte összemosódtak,
- rendkívül fontos az a körülmény, hogy a karlista párt rendelkezik katonai szervezettel, és abban a helyzetben van, hogy mintegy 100.000 jól fel-fegyverzett katonát kiállítson, akiket elsősorban az északi tartományokból – ahol számos fegyverraktár található és nagyon sok karlista él – és Katalóniából toboroznak, ahol a karlistáknak jelentős számú híve van, akik, el-elentétben az itteni republikánusokkal, a monarchista elvet képviselik,

---

⁶⁰ HHStA P. A. XX 66. Berichte Spanien 1914.

- és végezetül kiemelendő azon párttagok szerepe, akik a spanyol hadsereg vezérkarának tagjai.

Mindehhez hozzájárul, hogy a karlista pártot még mindig áthatja az ősi harcos szellem, és vezetői, akik bizonyosak szervezetük ütőképességében és engedelmességében, minden megnyilvánulásuk alkalmával fitogtatják ebből eredő önbizalmukat.

Az elmondottakból kiderül, hogy a karlista párt minden vesztesége ellenére ma is figyelmet érdemlő tényező, mellyel valamennyi spanyol kormánynak számolni kell.

Ezen gondolatoktól vezérelve igyekezett a német nagykövetség elfogadni azt a javaslatot, melyet a háború kitörésekor a karlista párt feje tett arra vonatkozóan, hogy a központi hatalmak érdekeit Spanyolországban mindenképpen támogatják. Ezt az ajánlatot ugyanakkor ahhoz a feltételhez kötötték, hogy a német kormányzat, amennyiben Brüsszel hatalmukba kerül, a kivégzett szocialista vezér, Ferrer⁶¹ ott felállított szobrát eltávolítja.

Ami bennünket illet, mi eddig is örömmel vettük a karlista párt támogatását, hiszen mind a karlista sajtó, mind egyéb konzervatív lapok jelentős energiával állnak ügyünk mellett, és agitációjuknak köszönhetően nagymértékben nőtt a szimpátia Spanyolországban Németország és Ausztria-Magyarország iránt. Mint ahogy azt német kollégámtól megtudtam, a karlista párt vezére, Llorens úr nemrég sürgette a fent említett feltétel teljesítését, és bizonyos retorziókat helyezett kilátásba, amennyiben a német kormány nem teljesíti azt. A retorziókra vonatkozóan Llorens úr konkrét példával is szolgált, így kilátásba helyezte különböző hadianyagok csempészését Spanyolországból Franciaországba. Eddig ugyanis – fűzte az elmondottakhoz fent nevezett – a karlista párt minden titkos, Franciaországba irányuló fegyver, muníció, ló, stb. szállítmányt megakadályozott, melynek során az egész francia határt ügynökei ellenőrzése alá vonta, és minden Franciaországot támogató csempész akciót a hatóságok tudomására hozott, így a szállításokat időben meg tudta akadályozni. De nem sokkal ezelőtt – csakhogy hatalmát fitogtassa a német nagykövetség előtt – ügynökeinek, illetve a karlista párthoz csatlakozó spanyol határőröknek azt az utasítást adta, hogy néhány száz lovat valamint fegyvereket engedjenek át a határon. Az elmondottak bizonyítására Ll. úr megmutatta a királyi spanyol hadügyminiszter egy levelét, amelyben a hadügyminiszter úr azzal a kéréssel fordul hozzá, hogy mint a karlisták vezetője, akadályozzon meg minden Franciaországba irányuló csempészakciót. (Engedtessek meg megjegyezmem, hogy a hadügyminiszter notórius germanofil).

---

⁶¹ Francisco Ferrer Guardia: spanyol anarchista, 1909-ben kivégezték.

Llorens úr mindezek után arra a következtetésre jutott, hogy amennyiben Németország nem teljesíti a vele szemben támasztott követeléseket, ebben az esetben elveszíti a karlisták támogatását, és így neki sem esne nehezére, Franciaországot Németországgal szemben jelentős anyagi támogatáshoz juttatni.

Hogy a német kormányzat hogyan vélekedik a karlista követelésekről, az az itteni német nagykövetségen nem ismert. Ugyanakkor feltételezik, hogy a németek komoly aggálllyal viszonyulnak a kérés teljesítéséhez, ami mögött érzékelhető a német kormányzat „függősége” az ottani szocialista párttól.

... szeretném megjegyezni, hogy a karlisták támogatásának elvesztése a mi érdekeink védelmének szempontjából megsemmisítő dőfést jelentene.

A monarchia nagykövete: Fürstenberg

11.

No. 26/P.⁶²

Madrid, 1915. július 5.

Burián bárónak, a cs. és kir. ház miniszterének és külügyminiszternek⁶³

Vásquez de Mella beszéde Anglia ellen

A karlista képviselő, Vásquez de Mella, aki pillanatnyilag Spanyolország legkiválóbb szónoka, nemrég a főváros legnagyobb színházában tartott többórás politikai beszédet teltház előtt, mely az egész országban rendkívüli visszhangra talált. Tekintettel az előadás fogadtatására, úgy ítélem meg, hogy az elhangzottak mindenképpen Ausztria-Magyarország számára is figyelmet érdemelnek.

Mella mondanivalójának vezérgondolata szerint a latin országok számára – és különösen Spanyolország számára – örökség lenne Angliát támogatni nemzetközi vállalkozásaiban, mivel Angliának világuralma megőrzése érdekében szüksége van a Földközi-tenger feletti uralomra. Így törekvései sértik a három nagy latin ország érdekeit, akik földrajzi adottságaikból adódóan joggal tartatják a Földközi-tengert „a mi tengerünknek” (mare nostrum).

A világháborúban a valódi ellenségek Németország és Anglia, hiszen ha Oroszország békét kötne, attól a háború még folytatódna, és hasonló lenne a

---

⁶² HHStA P. A. I 895 Liasse Krieg 7. Spanien 1915.

⁶³ Stephan Freiherr (1918-tól gróf) Burián von Rajecz: Az OMM külügyminisztere 1915. január 13. és 1916. december 22., valamint 1918. április 16. és október 24. között.

helyzet, ha Franciaország egyedül, vagy Oroszország Franciaországgal és Olaszországgal együtt kötne békét; ezzel szemben, ha Anglia, a világ bankára aláírná a békeszerződést, félórán belül mindenhol véget érne a háború. Amikor Franciaország és Olaszország Angliához csatlakozik, akkor nem saját érdekeiket szolgálják, hanem a brit birodalom érdekeit; nem a germán sas vona uralma alá Máltát, Ciprust, Alexandriát és Suezét, hanem a brit leopárd. De Anglia egy geográfiailag Spanyolországot megillető területre is rátette a kezét: Gibraltárra. A brit uralom Gibraltárban nem más, mint „egy tövis, mely mély sebet ütött Spanyolország szívében”. De Anglia ezzel sem érte be, hanem tovább korlátozta Spanyolország szuverenitását a spanyol államhoz tartozó területeken is, hiszen megtiltotta, hogy az országot övező zónában 13 kilométeres sugárban bármilyen állást emeljen, vagy akár csak egyetlen ágyút felállítson.

A napóleoni uralom elleni szabadságharc idején maguk az angol katonák rombolták le a spanyol erődtornyokat Gibraltárnál azzal az ürüggyel, hogy meg kell akadályozniuk a franciák általi elfoglalásukat, majd megígérték, hogy a háború után helyreállítják az eredeti állapotot. Ehelyett azonban csak az említett tilalmak következtek, melyeket a spanyol kormány kénytelen betartani.

Az angolok mindig hasonlóan viselkedtek, ha spanyol érdekekről volt szó. A spanyolok sikeres afrikai hadjáratában (1859–60) is ők kényszerítették Spanyolországot a spanyol szuronyok által meghódított Tetuan feladására, megakadályozva ezzel a spanyolok előretörését egészen Tangerig. A kubai háborúban pedig Anglia flottájával az amerikaiakat támogatta, készen állva arra, hogy Németországot – aki a spanyol érdekeket védelmezte volna – esetleges beavatkozása során megtámadja.

Franciaországgal már más a helyzet. A két állam ellentéte a Földközi-tengeren csak viszonylagos jelentőségű, a korábbi konfliktusok is – még ha fegyveres harcba is torkollottak – csupán véletlenszerűek voltak. Éppen ezért a szónok még egy esetleges szövetséget is elképzelhetőnek tart Franciaországgal, amennyiben az „elszakad” Angliától, és „megvilágosodása” után visszanyeri régi fényét. Mella annyira károsnak ítéli az Angliával folytatott „kéz a kézben politikát”, hogy még Németországot is ellenségének tekintené, ha az Angliával szövetségre lépne.

Amikor azonban a német szövetség mellett emel szót, és minden spanyolt arra kér, hogy szimpátiájával erre az oldalra álljon, akkor teszi ezt annak reményében, hogy a német császár kiválasztotta II. Fülöp és Napóleon testamentumának végrehajtására, miszerint „Angliának el kell ismerni a latin népek létjogosultságát”.

Vásquez de Mellanak ezek a szavai olyan tetszést arattak, ami csak ritkán tapasztalható az egyébként az ilyen megnyilatkozásokkal vele szemben nem fukarkodó spanyolok körében.

A hallgatóság köreiben mindenki képviseltette magát, „aki számít”; a nemesség szép számban jelenlévő hölgy tagjai is lelkesen tapsoltak, sőt néhányan könnyeikkel küszködtek a híres szónok és hazafi beszéde hallatán.

Megbízható körökből úgy értesültem, hogy Ófelsége a király egy bizalmasát küldte a rendezvényre, és miután értesült az ott elhangzottakról, fenntartások nélküli egyetértésének adott hangot mindarra vonatkozóan, amit a Spanyolország szerte hazafiassága miatt rendkívül tisztelt karlista vezér Angliával kapcsolatban elmondott.

A monarchia nagykövete: Fürstenberg

12.

No. 35/P⁶⁴

Madrid, 1914. november 13.

Berchtold grófnak

A királyi spanyol miniszterelnök és pártvezér nyilatkozata
Spanyolország semlegességéről

Spanyolország semlegességének kérdése a jelenlegi világkonfliktusban a háború kitörése óta komolyan foglalkoztatja a különböző politikai köröket, a közvéleményt, illetve az ország sajtóját, ami időnként élénk vitát eredményez. Így érthető, hogy a miniszterelnök úr a parlamentben megragadta az első adandó alkalmat, hogy az említett fontos kérdésekben egy részletes kormány-nyilatkozatban állást foglaljon.

Dato úr beszédének elején kifejtette, hogy a kormány számára nagyon megnyugtató a Cortes előtt kinyilvánítani, hogy az ország kitart amellett az abszolút semleges magatartás mellett, amelyet a konfliktus kirobbanásakor – az ország maradéktalan egyetértését és tetszését élvezve – irányelvként meghatározott.

A spanyol nép, amelytől a világégés okai teljesen távol állnak, és amelyet eddig a hadviselő államok egyike sem „zaklatott” méltatlan módon, szeretne a háború borzalmaiból kimaradni, és rendkívül megnyugtatóná, ha ezt a törekvést a hadban álló felek teljes mértékben elismernék.

---

⁶⁴ HHStA P. A. I 895 Liasse Krieg 7a Spanien 1914.

Ha Spanyolországot nem kényszerítik, úgy biztosan nem változtat ezen az álláspontján, és a miniszterelnök már ma ünnepélyesen ígéretet tesz, hogy ebben változás a spanyol nép akaratát reprezentáló parlament jóváhagyása nélkül teljességgel kizárt. Amennyiben ez szükséges lesz, a kormány ad hoc is összehívja a parlamentet.

„Azonban nagyon reméljük,” folytatta Dato úr, „hogy Spanyolország nem lesz szenvedő alanya egy esetleges támadásnak. Ha azonban ez a jelenleg teljesen valószínűtlennek tűnő esemény mégis bekövetkezne, akkor természetesen – folytatva a régi, nemesi spanyol tradíciókat – készek vagyunk életünk árán is védelmezni területi integritásunkat és függetlenségünket.”

Isten adja, hogy a béke áldott órája mielőbb beköszöntsön! Ameddig azonban ez nem valósul meg, az egész spanyol népnek – és nemcsak a kormány, illetve a parlament hivatalos köreinek – szent kötelessége a semlegeség legszigorúbb betartása. Ennek érdekében az egész spanyol nemzet – a királytól az utolsó polgárig – szolidaritása szükséges, hogy hazánk szent érdekeit megóvhassuk.

Ezután az impozáns enunciació után elsőként a radikális-szocialista republikánus, Lerroux emelkedett szólásra, az egyetlen képviselő, aki nem helyeselte a miniszterelnök által elmondottakat, hanem – hűen eddigi magatartásához – néhány semmitmondó frázissal adott hangot azon véleményének, miszerint a kormány elhamarkodottan cselekedett, amikor – rögtön a háború kitörésekor – a feltétel nélküli semlegesség mellett kötelezte el magát. Másfelől elismerte, hogy jelenleg minden spanyol legfőbb kötelessége, „a kormányt a nemzeti becsület letéteményeseként” tisztelni. Ezzel Lerroux úr egyfajta engedményt tett a széles néptömegek felé, akik között szinte egyetlen híve sem akad. Ennek oka az az ultrafrankofil magatartás is, amit leplezetlenül kifejezésre juttatott ez alkalommal is, valamint a hatalmat gyakorló radikális francia körökhöz fűződő baráti kapcsolatai.

Nem csodálkozhatunk így azon sem, hogy még a Lerroux-hoz közel álló szocialista vezér, Pablo Iglesias is – aki ezt követően kért szót – a semlegesség híveként jellemezte magát és pártját, hozzátéve ugyanakkor, hogy mindez „csak úgy érvényes, ha nem veszélyezteti a szocialisták érdekeit...”.

A többi párt vezetője is – így Romanones gróf, a liberálisok nevében, Barroso úr, a szabad demokraták képviselője, Azcárate úr, a republikánus reformerektől, Llorens úr, a németekkel nyíltan szimpatizáló karlistáktól, Marin Lázáró, a katolikusok képviselője és Cambó úr, a katalán regionalistáktól – nyilatkozatot tett a legszigorúbban értelmezett semlegesség mellett – talán még nyomatékosabban, mint Pablo Iglesias úr –, és teljes mértékben egyetértett a kormány ilyen vonatkozású kinyilatkoztatásával.

Végül Barriobero képviselő „a szabadkőműves mozgalom nevében” szólalt fel, kifejtve, hogy „a szabadkőműves mozgalom egészen rendkívüli jót

tett a béke érdekében ...”. A jelenlévők válaszul kifütyülték a felszólalót, és az elnök felszólítására a képviselőnek félbe kellett szakítani mondanivalóját.

Dato úr joggal állapíthatta meg záró gondolataiban, hogy az egész ország egységes a semlegesség kérdésében – eltekintve Lerroux úr elhangzott kritikájától, amit azonban nem kell túl komolyan venni – ; a kormány ezt úgy értékeli, mint a spanyol nép valamennyi rétegétől érkező bizalmi szavazatot, amit ő hálával nyugtáz, és a világháború időtartama alatt a továbbiakban is szem előtt tart.

Dato úr ezen kinyilatkoztatásával egyértelműen meghatározta azokat az irányelveket, melyekhez Spanyolország és a spanyol kormány a továbbiakban is tartja magát.

Megbízható forrásból értesültem, hogy a kormány a parlament mindkét házában elnökségét úgy befolyásolja, hogy lehetőség szerint elkerüljék, hogy ebben az ülésszakban bármelyik politikai csoporthoz tartozó szónok hozzászólásaival valamely hadviselő felet támogassa, mivel egy ilyen, a parlamentben tett, elfogult megnyilatkozás külföldön a tapintatlanság érzetét kelthetné.

A monarchia nagykövete: Fürstenberg

13.

Nr. 3474⁶⁵

Szigorúan bizalmas

Bécs, 1915. június 16.

Hohenlohe hercegnek, Berlinbe⁶⁶

A spanyol pap, Don Diego jelentése

Mint ahogy Don Diego elmondta, az utóbbi időben egyre kedvezőbb Monarchiánk megítélése Spanyolországban. A király és az anyakirálynő irántunk táplált baráti érzelve közismert, viszont a királyné, Ena szélsőségesen anglofil, ami gyakran vezet vitához közte és az anyakirálynő között, emiatt a király megtiltotta, hogy a családban a háborúról szó essék.

A király szívesen venné, ha a közvélemény arra kényszerítené, hogy Spanyolország a központi hatalmakhoz csatlakozzon.

---

⁶⁵ HHSStA P. A. I 895 Liasse Krieg 7. Spanien 1915.

⁶⁶ Gottfried Prinz zu Hohenlohe-Schillingsfürst: Az OMM berlini nagykövete 1914. augusztus 4. és 1918. november 11. között.

Alfonz ebben teljes mértékben élvezi a hadsereg támogatását, és a karlisták is mellettünk állnak.

Az egész nemzet azon a véleményen van, hogy talán soha többé nem adódik ilyen kedvező alkalom Gibraltár annektálására.

Maura már két hónappal ezelőtt hangsúlyozta, hogy Spanyolországnak azt a hatalmat kell támogatni, amely hozzásegíti Gibraltár megszerzéséhez. Ezért az Angliával való baráti viszony mindaddig kizárt, amíg az nem mond le önként Gibraltárról.

Anglia és Franciaország nagyon sokat áldoz (anyagilag) annak érdekében, hogy Spanyolországban antant-barát hangulat legyen. Olyan kiváló újságírókat, mint pl. Romero a „La correspondencia d' Espana”-tól, vagy befolyásos képviselőket, mint Lerroux és mások a republikánus pártból éppen most vásároltak meg jelentős összegekért, akik ezért igen élénk agitálásba kezdtek.

Kár, hogy a központi hatalmak nem élnek ezzel a lehetőséggel. Csak meg kellene találni az alkalmas közvetítőket.

A minap három, a párizsi követségi tanácsos által Don Diegonak melegen ajánlott spanyol ügyvéd kereste fel Don Diegot, akik beszámoltak arról, hogy Spanyolországban 4–5 millióval már komoly sikereket lehetne elérni. Don Diego ezzel kapcsolatban elmondta, hogy ő nem ismeri közelebbről ezeket az urakat – akik most Bukarestbe utaztak tovább, és onnan ismét visszatérnek ide – és éppen ezért nem tud garanciát vállalni értük, úgyhogy azt javasolja, hogy semmi esetre sem szabad velük komoly tárgyalásokba kezdeni.

A legfontosabb az lenne, hogy a karlisták vezérét, Vásquez de Mella megnyerjék az ügynek, mivel ő az egyedül alkalmas személy Monarchiánk számára kedvező hangulatot teremteni Spanyolországban.

Don Diego arról is tájékoztatót, hogy jelenleg 300.000 katona áll készenlétben Spanyolországban, de ez a létszám könnyedén növelhető lenne 800.000-re.

Nyomatékosan közölte, hogy ezeket az információkat minden érdek nélkül bocsájtotta rendelkezésünkre, egyszerűen csak az Osztrák-Magyar Monarchia – ahol ő 18 évig élt, és ahol a mai napig jó kapcsolatai vannak – iránti szimpátia vezette, és hogy rendkívül boldoggá tenné, ha ebben az ügyben rendelkezésére állhatna a k.u.k. külügyminisztériumának.

Végezetül hangsúlyozta, hogy nagykövete semmit nem tud ezen lépéséről, és ezért kérte, hogy akcióját a legszigorúbb diszkrécióval kezeljük, amit mi meg is ígértünk.

Don Diego megfontolt, higgadt ember benyomását keltette, akivel szemben bizalommal viseltethetünk.

Berlin, 1915. június 21.

Az előző folytatása⁶⁷

Öexcellenciája, Burián von Rajecz báró úrnak

Nagyságos Báró Úr!

.... Von Jagow úr tájékoztatott, hogy a spanyol pap, Don Diego által elmondottak teljes mértékben megfelelnek azoknak a híreknek, melyeket a német kormány Spanyolországból kapott.

Itt is mindenki meg van győződve arról, hogy a király, aki szimpátiájával a központi hatalmakat támogatja, semmi esetre sem adná fel semlegességét az antant javára. Azonban az teljességgel kizárt, hogy ahhoz is elég erős lenne, hogy ezt a szimpátiát egyéb módon is kimutassa, mint a semlegesség betartása.

Nálunk nagy jelentőséget tanúsítanak Spanyolország magatartásának, és az államtitkár úgy tájékoztatott, hogy német részről sem lennének szűkmarkúak, hogy ezt a célt elérjék.

Ezen kívül egyetlen alkalmat sem fogunk elmulasztani annak érdekében, hogy a királyt továbbra is számunkra kedvezően befolyásoljuk. Von Jagow úr arról is beszámolt, hogy a brüsszeli spanyol követ az ottani külügyi hivatal képviselőjének, von Lanken úrnak azt javasolta, hogy rendkívül előnyös lenne, ha a királyhoz oly közel álló uralkodóház tagjai – így Öfelsége Ferenc József császár és Vilmos császár – levélben fejeznék ki hálájukat a király magatartása miatt, annál is inkább, mivel Öfelsége néha valóban nincs könnyű helyzetben, mivel felesége, Ena természetesen az antant, illetve konkrétan Anglia pártján áll.

Mivel az anyakirálynő múlt év őszén többször is megkereste feleségemet az itteni spanyol nagykövetségen keresztül azon kérésével, hogy amilyen gyakran csak lehet, tájékoztassa a háború menetéről, így feleségem több alkalommal eleget tett ennek a kívánságnak, Öfelsége pedig válaszában leírta, hogy milyen értékesek számára ezek az autentikus hírek.

Természetesen rendkívül előnyös lenne, ha a madridi udvar ezen a privát úton keresztül szerezhetne tudomást hálánkról, amivel a spanyol királynak kitartása miatt adózunk. Ez most annál is inkább ajánlatos lenne, mivel a spanyol király legutóbbi berlini látogatása óta a két uralkodó kapcsolata hagy némi kívánnivalót. ...

A monarchia berlini nagykövete: Hohenlohe herceg

---

⁶⁷ HfStA P. A. I 895 Liasse Krieg 7. Spanien 1915.